

Kız Çocuk Odaklı Mekân

Neden mekânları Kız Çocukları Gözeterek Tasarlamalıyız?

“Parklardaki oyuncaklarda küçük çocuklar oynuyor. Büyükler ‘o senden küçük’ diyerek bizim oynamamıza izin vermiyor. Bizim oyun oynayabileceğimiz, oturabileceğimiz hiçbir yer yok ki...” Asiye, 12 yaş

“Sokakta, parkta çok küfürlü konuşuyorlar. Rahatsız oluyorum. Oralara gitmek istemiyorum. Küfür edenlerin giremeyeceği bizim için bir yer olsa daha güzel olurdu. Orada dans olsun, müzik olsun isterdim.” Zeynep, 10 yaş

Kız çocuklar, çocuk dostu mekânların azlığı, yerleşik toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve yaşa dayalı ayrımcılık nedeniyle kamusal mekânlarda varlığı ve ihtiyaçları en görünmez gruplardan biri.

Çoğu oyun alanını yalnızca küçük çocuklar kullanabiliyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri açık kamusal mekân kullanımına da yansıyor. Kız çocuklar akranlarıyla vakit geçirecek, dinlenecek, oynayacak mekân bulamıyor. Aslında çocuklar için alan yaratmak çok kolay. Atölye alanında yapacağımız küçük düzenlemelerden başlayarak sokağımıza, mahallemize uzanan mekânsal müdahalelerle kız çocukların özgün ihtiyaçlarına yanıt verebiliriz. Önemli olan bir yerden başlamak!

Bu faaliyeti özellikle küçük kapasiteli, büyük bir mekânsal müdahale yapamayacak sivil toplum örgütleri için hazırladık. Bu rehberde yer alan adımları uygulayarak, kendi kurumunuzun ihtiyaçlarına uyarlayarak, çocuklarla birlikte ortak çalışmalar yürüterek, kapasiteniz doğrultusunda düzenlemeler yaparak siz de kız çocuk odaklı tasarım hareketinin bir parçası olabilirsiniz!

Mekânları kız çocuk odaklı tasarlayabilmek için üç temel aşama tanımlıyoruz: Hazırlık, tasarım ve değerlendirme. Her aşama kendi içinde sizi uygulamanız gereken adımlara, gerçekleştirmeniz gereken faaliyetlere yönlendirecek. Bu faaliyetlerle birlikte kontrol listeleri, değerlendirme ölçekleri, harita gibi araçların kullanım yönergelerine de erişebileceksiniz.

Kız çocuk odaklı mekân tasarımının proje ölçeğine göre süresi değişen üç aşaması vardır:

Rehbere ulaşarak ilk adımı attınız bile! Hazırsanız başlayalım.

Deneyim ve görüşlerinizi bizimle paylaşmayı unutmayın!

Hazırlık

Bu aşamada mevcut durum değerlendirmesi yaparak elimizdeki malzemelere ve bu malzemeleri nasıl kullanacağımıza bakacağız.

1. Adım: Kapasite Değerlendirme

2. Adım: Paydaş Haritalama

1. Adım: Kapasite Değerlendirme

1 ila 2 hafta Masabaşı Çalışma grubu

Kapasite değerlendirme aşamasında yapabilirliklerinizi tespit etmeniz ve kurum/kuruluşunuza uygun müdahaleler geliştirebilmeniz için uygulaması kolay iki faaliyet öneriyoruz. Bu faaliyetler yapacağınız çalışmaların çerçevesini geliştirmek, çalışmalarını birlikte yürüteceğiniz ekibi toparlamak, daha sonraki aşamaları programlamak için size yol gösterecektir.

Faaliyet 1: Proje Ekibi Oluşturma

1 hafta Masabaşı/Zoom Proje ekibi

Büyüklüğü ne olursa olsun bu çalışmanın bir ekip tarafından sahiplenilmesi önemli. Temel ekip yapısı için bütün aşamaları gözden geçirecek bir proje koordinatörü ve çocuklarla atölye uygulamalarını yapacak en az iki eğitmen gereklidir. Siz bunu yapacağınız çalışmanın büyüklüğüne, ihtiyaçlarına göre çoğaltabilir, varsa gönüllü ağınızdan faydalanabilirsiniz.

Ekibi oluşturduktan sonra aşağıdaki sorular üzerine birlikte tartışma yürütebilirsiniz:

- Neden bu çalışmayı yapıyorsunuz? Hangi ihtiyaçtan yola çıktınız?
- Bu rehberi uygulamak kurum/kuruluşunuza ne kazandırır?
- Bu rehberi uygulamak yararlanıcı çocuklara ne kazandırır?
- Kız çocuklara mekân yaratmak kurum/kuruluşunuzun yer aldığı mahalle/yerleşime ne kazandırır?
- Çalışma ekibi içinde kimler, nasıl görev alabilir?

Çalışma ekibinin bu sorular üzerine uzlaşması, birbirinin fikrini bilmesi çalışma yürütüm sürecini kolaylaştırır.

Faaliyet 2: Etki Ölçeği

 1 Gün Masabaşı Proje ekibi

Mekânsal düzenleme yapmak çoğu kişi ve kurumun gözünü korkutan bir faaliyet. Oysa koskocaman kent parkları tasarlamak gibi masamızın yerini değiştirmek, çalıştığımız ortama sevdiğimiz bir bitkiyi alıp yerleştirmek de bir mekânsal düzenlemedir. Aslında her gün farkında olmadan kendi ihtiyaçlarımıza göre bir sürü mekânsal düzenleme yapıyoruz. Bu rehberle amacımız, bu düzenlemeleri “kız çocuk odaklılık” merceğiyle yapabilmektir.

Etki alanı yapacağımız düzenlemenin büyüklüğüne de etki eder. Etki alanınızı doğru belirlerseniz yapabilirliklerinizi çerçevelemiş olursunuz. İlerleyen aşamalarda yavaş yavaş etki alanınızı büyüterek kız çocuk odaklı tasarım müdahalelerini de çoğaltabilirsiniz.

Kız çocuk odaklı mekânsal tasarım sürecine başlamak için hangisi sizin için daha uygun:

- Sadece kendi kurum/kuruluşumuzda küçük düzenlemeler yapabiliriz.
- Kendi kurum/kuruluşumuzun ve merkezin bulunduğu sokakta küçük düzenlemeler yapabiliriz.
- Kendi merkezimizde yeni mekânsal eklentiler, yerel yönetim işbirliğiyle toplum merkezinin bulunduğu mahallede kamusal alan düzenlemeleri yapabiliriz.
- Kurum/kuruluşumuzun birden fazla şubesi var. Bu şubeleri burada çıkan sonuçlara göre düzenleyebilir, yeni donanımları kız çocuk odaklı düzenleyebiliriz. Çalışma yürüttüğümüz mahallelerde kamusal alan müdahalelerinde bulunabiliriz.
- Bu çalışmaları yapan kurum/kuruluşlara kaynak sağlayabiliriz.

2. Adım: Paydaş Haritalaması

 3 hafta Masabaşı/Zoom/Toplantı Proje ekibi

Bu adımda projeyi gerçekleştirmek için size destek olabilecek kişi, kurum ve ağlara ulaşmaya çalışacağız. Paydaşlarınızla kuracağınız güçlü ilişkiler yapabileceğiniz projenin kapasitesini ve etkisini büyütür.

Faaliyet 1: Kim, Ne Yapabilir?

 2 hafta Masabaşı Proje ekibi

Daha önce birlikte çalışma yürüttüğünüz kurumlar, fon verenler, yerel yönetimler gibi fikrini alacağınız uzmanlar, bağımsız kolektifler ya da gönüllü ağında bulunan bir mimar da projenin hayata geçmesinde size destek olabilir. Öncelikle yapacağınız çalışmanın büyüklüğüne göre kimlere ihtiyaç duyabileceğinizi belirleyin, size destek olabileceğini düşündüğünüz kişi ve kurumları listeleyin. Listede iletişime geçeceğiniz her paydaşın yanına işbirliğinin kapsamını yazın. (Örn. Şehir Dedektifi - Mekânsal Tasarım Desteği)

Tasarım konusunda olabildiğince deneyimli farklı paydaşlarla görüşmek fikirlerin zenginleşmesi açısından önemlidir. Paydaşların hepsiyle projeyi yürütmenin mümkün olmadığı durumlarda dahi, onların fikirlerinden ve deneyimlerinden beslenmek projenin yaratıcılığını ve uygulanabilirliğini güçlendirir.

Faaliyet 2: Sosyal Ağlar

Bu faaliyeti özellikle küçük ölçekli, büyük bir mekânsal müdahale yapamayacak sivil toplum örgütleri için hazırladık. Bu çalışmayı kendiniz de yürütebilirsiniz. Etkinizi genişletmek isterseniz tasarımcılara yönelik kolektif bir üretim süreci çağrısında da bulunabilirsiniz. Bu çağrıyı iki şekilde yapabilirsiniz:

1- Tasarım kolektifleriyle iletişime geçmek: Ülkemizde farklı kentlerde dezavantajlı koşullarda yaşayan çocuklara yönelik yaratıcı mekânlar üreten çok sayıda kolektif topluluk bulunuyor. Bu topluluklardan biriyle iletişime geçerek kız çocuk odaklı tasarım süreci yürütmek istediğinizi belirtebilirsiniz.

2- Gönüllü tasarımcı çağrısı: İhtiyacınızı ve amacınızı belirten bir çağrı hazırlayıp bulunduğunuz sosyal ağlarda bu çağrıyla gönüllü tasarımcı bir ekip kurabilirsiniz.

Faaliyet 3: Katılımcı Çocukların Belirlenmesi

 1 hafta Masabaşı Proje ekibi, çocuklar ve ebeveynler

Bu, çocuklarla gerçekleştirilecek bir proje. Her aşamada çocukların fikrini ve ihtiyacını onlardan duymalıyız. Bu rehberde hazırlanan çocuk içerikleri 10-17 yaş aralığını kapsıyor. Bu yaş aralığında çalışmalara düzenli katılan çocuklara çalışmayı anlatabilir ve ilgilenenlerden 4-20 kişilik gruplar oluşturabilirsiniz.

DİKKAT! Kız çocuk odaklı tasarım süreci için tüm katılımcıların kız çocuklardan oluşması gerekmiyor. Hatta karma grupların akran öğrenmesini destekleyeceğini, kapsayıcılığı artıracığını, oğlan çocukların ihtiyaçlarının da anlaşılmasını kolaylaştıracağını düşünüyoruz.

Katılmaya gönüllü olan çocuklarla görüştüktan sonra ebeveynleriyle de görüşüp fikirlerini alabilirsiniz. Çalışmanın içeriğini, adımlarını, uygulayacağınız atölyeleri katılımcı çocukların ebeveynleriyle görüşmek hem çalışmalarını kesinti olmadan yürütmenize hem de henüz farkında olmadığınız ihtiyaçları tespit etmenize yardımcı olur.

Tasarım

Tüm hazırlıkları tamamladıktan sonra en eğlenceli kısma geçebiliriz. Tasarım aşamasında bol bol oyun, etkileşim ve katılım var.

Yapacağınız mekânsal düzenleme hangi büyüklükte olursa olsun tasarım aşamasındaki adım ve faaliyetleri eksiksiz uygulayabilirsiniz. Bu aşamada öğrendiğiniz bilgiler farklı projeler geliştirmeye, çocukların farklı ihtiyaçlarını anlamaya alan açabilir. Program ve faaliyetleri de tasarım aşamasında elde ettiğiniz verilerle kurgulayabilirsiniz.

- 1. Adım:** Mahallemizi Tanıyalım
- 2. Adım:** Yaşadığımız Çevre Atölye Modülü
- 3. Adım:** Sentez ve Çözüm Önerileri

1. Adım: Mahallemizi Tanıyalım

 2-3 hafta Topluluk merkezi/Mahalle Proje ekibi

Mekânsal tasarım sürecinin ilk adımı, bulunduğunuz yeri tanımak ve ihtiyaçlarını anlamaktır. Her gün geçtiğiniz sokaklara, kullandığınız mekânlara bu defa kız çocuk odaklılık gözlüğüyle bakacağız.

Faaliyet 1: Mekânsal etki alanı

 1 hafta Masabaşı Proje ekibi

Mekânsal etki alanı kurum/kuruluşun içinde yer aldığı mahalleyle kurduğu ilişkiyi ifade eder. Mahallede yaşayanlar sizi ve faaliyetlerinizi tanıyor mu? Çocuk nüfusunun yüzde kaç topluluk merkezinden yararlanıyor? Katılımcılar nerelerden geliyor? Faaliyet gösterdiğiniz binayı merkeze koyarak, kuruma ulaşan çocukların evlerini yarıçap alıp daireler çizdiğiniz hayal edin. İşte bu dairelerin büyüklüğü ve kesişim sıklığı mekânsal etki alanını belirler.

Mekânsal etki alanını ölçmek için topluluk merkezini kullanan çocukların yaşadıkları sokakları öğrenin. Ücretsiz Google Earth programını indirerek (tıpkı telefonlarımızdaki konumlar gibi) sokakları, okul, sağlık ocağı, meydan, park, toplanma alanı gibi alanları ve faaliyet gösterdiğiniz binayı işaretleyin.

DİKKAT! Harita kullanmakta zorlanıyorsanız mimarlık fakültelerinde öğrenci ya da mezun gönüllülerden/uzmanlardan destek alabilirsiniz.

- Çocuklar daha çok hangi bölge ve sokaklardan geliyor?
- Merkezinizin yakınında hangi kamusal hizmet binaları (muhtarlık, sosyal hizmetler, sağlık ocağı) bulunuyor?
- Çocukların merkezine geldiği güzergâhlarda park, toplanma alanı, meydan gibi kamusal mekânlar var mı?
- Çocuklar merkeze gelirken hangi yolları izliyor? Bu yolların durumu nasıl?

Mekânsal etki alanını ölçtükten sonra etkinin yoğunlaştığı alanları listeleyebilirsiniz. Bir sonraki faaliyetimizde bu mekânları yerinde tespit edeceğiz.

Faaliyet 2: Güvenli Alan Haritalama

 2 hafta Mahalle Proje ekibi

Bu çalışma kapsamında mekânsal etki alanında belirlediğimiz yerleri analiz edeceğiz. Kız çocuk odaklı güvenli alan kontrol listesini indirin ve gezeceğiniz yer sayısı kadar çıkış alın.

KIZ ÇOCUK ODAKLI GÜVENLİ ALAN KONTROL LİSTESİ

İhtiyacınız olacak malzemeler

Kontrol listesi, Fotoğraf makinesi, Harita, Kronometre

Fotoğraf makinesi ve kronometre için telefondaki uygulamalardan yararlanabilirsiniz.

Mahalle gezilerini tamamladıktan sonra kontrol listelerini ve çektiğiniz fotoğrafları tek bir klasör haline getirebilirsiniz. Bu belgeler çocuklarla yaptığınız atölye çalışmalarında ve sonrasında işinize yarayacak!

Faaliyet 3: Değerlendirme

 1 Gün Masabaşı Proje ekibi

Güvenli alan haritalama çalışmasında elde ettiğiniz bulguları proje ekibiyle birlikte değerlendirin.

- Sizce kız çocukların mahallelerinde iyi ve güvende hissetmelerinin önündeki en önemli engeller neler?
- Hangi alanlarda eksiklikler öne çıkıyor?
- Potansiyeller neler? Mahallede kız çocukların iyi olma halini destekleyen özellikler var mı? Bu potansiyeller nasıl çoğaltılabilir?

2. Adım: Atölye Modülü Uygulaması

 4 hafta Topluluk merkezi/Mahalle Eğitimciler ve katılımcı çocuklar

Bir yerin ihtiyaçlarını en iyi o yerde yaşayanlar bilir. Mekânları kız çocuk odaklı tasarlayabilmek için kız çocukların sesini duymaya ihtiyacımız var. Mekânsal ihtiyaçları öğrenmeyi kolaylaştırmak 4 atölyelik bir katılım modülü tasarladık. Bu modülden senelik ya da dönemlik projeler yaratabilirsiniz. Bu modülü akran öğrenmesine de çevirebilirsiniz. İlk modülü uygulayın, daha sonraki uygulamaları ise kuruma sürekli devam eden kız çocuklar uygulayabilir. Size önermeden önce modüllerimizi pilot bölgelerde uyguladık. İşinize yarayabileceğini düşündüğümüz birkaç çıkarımımız var:

DİKKAT! Atölyeyi yapacağınız haftalarda, özellikle bir gün öncesinde telefonla atölye çalışmasını bildirmeniz, yapacağınız çalışmanın içeriği ve amacını yeniden ebeveynlere aktarmanız katılımı artırır.

DİKKAT! Atölyeleri kapsayıcı hale getirmek için katılımcı çocukların ihtiyaçlarını proje ekibiyle tartışabilirsiniz; çevirmen, işaret dili gibi destek ihtiyaçlarını belirleyebilirsiniz. Atölyeleri erişilebilir kılmak için birkaç öneri yerleştirdik. Çocukların ihtiyaçlarına göre bu önerileri geliştirebilirsiniz.

DİKKAT! Bu atölye modülünde kız çocukların özgün ihtiyaçlarını anlamaya çalışıyoruz. Çıkan ihtiyaçlar mekânsal düzenlemelerin yanı sıra faaliyet ve programlarınızı da besleyebilir. Ancak atölyede faaliyetlerinizi, programlarınızı ve politikalarınızı besleyecek paylaşımlar da olabilir! Bu nedenle her atölyede çocukların paylaşımlarını not almaya özen gösterin.

Atölye 1: Beden Haritalama

 60 Dakika Topluluk merkezi A3 kağıtlar, renkli kalemler

Atölyeye başlamadan önce şu soruların yanıtlarını çıkarın:

- Modüle katılan çocuklar birbirini tanıyor mu?
- Katılımcılar arasında farklı spektrumlarda engelli olan çocuk var mı?

Bu soruların yanıtlarına göre farklılaşan uygulama önerilerinden faydalanabilirsiniz.

Beden haritalama atölyesinde mekânlarla ilişkimizin yalnızca gördüklerimizle değil tüm duyularımızla kurulduğunu anlamayı amaçlıyoruz. Atölyenin çıktıları mekânsal tasarımın yanı sıra program ve faaliyetlere de içgörü sağlayabilir.

Tanışma ve Isınma Oyunu (10 dk)

Isınma oyunu önerisi: Patron Kim?

Bir çember oluşturulur. Bir ebe seçilir. Ebe çemberden ayrılarak, patron seçimini görmemek için gözlerini kapatır. Atölye yürütücüsü bir patron seçer. Oyun boyunca patron el sallama, zıplama, bel çevirme gibi türlü türlü hareketler yapar. Patronla birlikte herkes aynı hareketi yapar. Patron seçildikten ve ilk hareketine başladıktan sonra ebe çemberin ortasına geçer. Değişen hareketlerden patronun kim olduğunu anlamaya çalışır. 3 tahmin hakkı vardır. Ebeyi bulduğunda patron ebe olur ve yeni patron seçilir.

Beden Haritalama (30 dk)

Çocuklara kağıt ve kalemler dağıtılır. Her çocuk kendi kağıdına ismini ve yaşadığı sokağı yazar. Çocuklar hayali bir çocuk karakter düşler. Karakter kağıdın ortasına büyükçe çizilir. Çizgi karakter çöp adam olarak çizilebilir. Önemli olan çizimin kalitesi değil, düşüncenin kağıda taşınmasıdır.

DİKKAT! Eğer grupta görme engelli çocuk(lar) varsa, yürütücü çocuklara eşlik edebilir, söylediklerini kağıda geçirebilir.

Yönerge 1: Şimdi herkes bir çocuk hayal etsin ve hayal ettiği çocuğu kağıdının ortasına çizsin.

DİKKAT! Atölye sırasında çocuklar karakterlerini detaylı çizmek isteyebilir, bu yüzden karakter çizimiyle çok vakit geçirebilir. Ancak atölyemizin amacı karakter yaratımı değil. Bu nedenle karakter çizimine en fazla 10 dakika ayırmanızı öneriyoruz.

Karakter yaratımında çocukların hayal gücünü beslemek için yönerge esnasında şu sorular sorulabilir:

- Hayal ettiğiniz çocuk kaç yaşında?
- Herhangi bir engeli var mı?
- Nelerden hoşlanıyor?
- İsim koymak ister misiniz?

Yönerge 2: Çocuk karakterimiz güneşli bir sabaha mutlu bir şekilde uyandı. O günün bir tatil günü olduğunu hatırladı. Güzel bir kahvaltı yaptı. Keyifle giysilerini giydi ve sokağa çıkıyor. Bu çocuk sizinle aynı mahallede yaşıyor ve mahallede macera dolu bir gün onu bekliyor. Sizce bu çocuk nerelere gitmeli, nerelere gitmemeli? Kağıdınızı çizgiyle ortadan ikiye bölün ve ayaklarından oklar çıkararak fikirlerinizi yazmaya başlayın.

Yönerge 3: Çocuk karakterimiz gittiği yerlerde neler görmeli, neler görmemeli? Eğer hayal ettiğiniz karakter görme engelliye duyması ve duymaması gereken sesleri yazın.

Yönerge 4: Sizce bu çocuk nasıl sesler duymalı, nasıl sesler duymamalı? Eğer çocuk karakteriniz işitme engelliye ya da işitmeyi bir önceki yönergede değerlendirdiyeniz kokulara yoğunlaşabilirsiniz.

Yönerge 5: Çocuk karakteriniz gezmeye devam ediyor. Nasıl kokular duymalı, nasıl kokular duymamalı? Bir önceki yönergede bunu değerlendirdiyeniz sınıftaki tartışmaya katılabilirsiniz.

Deneyim Paylaşımı (15 dk)

Atölyenin son bölümünü değerlendirme kısmına ayırabilirsiniz. Katılımcı sayısına göre belirleyeceğimiz süre ve detayda çocuklar yaptıkları çalışmalarını aktarabilir. Daha sonra çocuklara çalışmanın amacını yeniden hatırlatabilir ve değerlendirmelerinizi sorabilirsiniz.

- Bu çalışmayı duyularımızla çevremizi nasıl algıladığımızı anlamak için yaptık. Sizce nasıl bir atölye çalışmasıydı, iyi vakit geçirdiniz mi?
- İyi ki bu atölyeye katılmışım, çünkü...
- Bu atölye hangi konularda farkındalık kazanmanızı sağladı?

Atölye 2: Fantastik Canavarlar

 60 Dakika

 Topluluk merkezi

 Bilgisayar, harita çıktısı, renkli kalemler, renkli yapışkanlı işaretler

Bu atölye çalışmasında çocukların mahallede vakit geçirdikleri alanları ve bu alanlarda nasıl hissettiklerini anlamak amaçlanır.

Atölyeye başlamadan önce:

- Bir önceki atölyede kağıtlara yazılan sokak adlarını inceleyin. Google Earth uygulamasını kullanarak sokakların yerlerini bulmaya çalışın. Haritanın büyüklüğünü sokakların görüneceği şekilde ayarlayın ve ekran görüntüsü alın. Ekran görüntüsünün katılımcı sayısı kadar tek yüzlü renkli çıkışı kağıtlara alın.

Giriş (10 dk)

Atölye başlangıcında çocuklara bir önceki atölyeden akıllarında kalanları sorarak çalışmaya başlayabilirsiniz. Daha sonra bir bilgisayar yardımıyla Google Earth uygulaması üzerinden dünyamızın uzaydan çekilmiş görüntüsünü gösterip, önce ülkeye, sonra bulunduğunuz şehre, sonra da yaşadığınız semte haritayı odaklayabilirsiniz. Örgün eğitimde çocukların yerle ilişkisi ülke haritalarıyla sınırlı olabiliyor. Yaşadıkları yeri hava fotoğrafı üzerinden görmek ilgilerini çekebilir.

Güvenli Alan Haritalaması (15 dk)

Çıkışı aldığınız haritaları çocuklara dağıtın. Öncelikle haritada yön bulabilmek için toplum merkezinin yerini çocuklara gösterebilirsiniz.

Yönerge 1: Herkes öncelikle harita üzerinde yaşadığı sokağı, toplum merkezimizi ve okulunu işaretlesin.

DİKKAT! Harita çıkışlarında bazı sokak adları görünmeyebilir. Çocuklara yardımcı olmak için telefonunuzdaki konum uygulamalarından faydalanabilirsiniz. Birkaç referans noktasını anladıklarında haritayı bulmaca çözer gibi çözebiliyorlar!

Harita üzerinde alan işaretlemesi yapacağız. Bunun için dört farklı renkli yapışkanlı işaretlerden faydalanabilirsiniz.

Yeşil: Çok sevdiğim yerler.

Mavi: Sevdiğim ancak daha iyi olsa dediğim yerler.

Turuncu: Sevmediğim yerler.

Kırmızı: Kesinlikle gitmek istemediğim yerler.

Çocuklar kullandıkları sokakları, meydanları, parkları kısacası vakit geçirdikleri her yeri bu işaretleme sistemine göre haritada işaretleyebilir.

Yönerge 2: Şimdi mahallemizde en çok vakit geçirdiğimiz yerleri yapışkanlı işaretlerimizi kullanarak işaretleyelim.

DİKKAT! Çocukların toplum merkezini kendiliğinden işaretlemesi önemli. Eğer çalışmanın son dakikalarına kadar hiçbir çocuk toplum merkezi işaretlemesi yapmadıysa hatırlatabilir, mekânınızı değerlendirmelerini isteyebilirsiniz.

DİKKAT! Eğer atölye çalışmasında görme engelli çocuk varsa haritayı görsel betimleyebilir, değerlendirmeleri birlikte yapabilirsiniz.

Fantastik Canavarlar (25 dk)

Atölyenin bu kısmında bir öyküleme yapacağız. Böylelikle çocukların harita üzerinde işaretledikleri yerlere dair düşüncelerinin nedenlerini öğrenmeye çalışacağız. Çocuklar, fantastik bir canavar/kahraman yaratacaklar, bu canavarın mahallede dolaşarak özel güçlerini kullandığını ve böylelikle mahalleyi çocuklar için güvenli hale getirdiğini düşleyecekler. Canavarın hangi özel güçlerle neleri değiştirdiğini kağıtlara yazacaklar.

Yönerge: Şimdi haritanızın üzerinde işaretlediğiniz yerleri tekrar inceleyin ve kağıdınızın arka yüzünü çevirin. Kağıdın köşesine adınızı yazın. Bir canavar hayal edin. Bu canavar çok iyi bir canavar ve süper güçleri var. Mahallemizde dolaşıp bu özel güçlerini kullanıyor ve mahallemizi çocuklar için daha güvenli hale getiriyor. Sizin canavarınızın hangi özel güçleri olmalı? Bu özel güçlerini nerede ve nasıl kullanmalı? Kağıtlarınıza yazın. Yani haritalarınızdaki kırmızı ve turuncu işaretleri yeşil ve maviye dönüştürmek için nasıl bir gücü olsun? Bu gücüyle neleri değiştirebilirsin?

Örneğin benim canavarım ellerini çırpıtığında arabalar yavaşlıyor.

DİKKAT! Her çocuğun kendi kağıdında çalışırken birbirlerinin fikirlerinden beslenebilmeleri için iyi önerileri atölye geneliyle paylaşabilirsiniz.

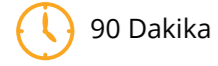
DİKKAT! Katılımcılar arasında görme engelli çocuk(lar) varsa arkadaşlarının çizimlerini görsel betimleyin. Kendi yarattığı karakteri size detaylı bir şekilde betimlemesini ve öykülemesini isteyin. Belirttiği özellikleri not alın.

Deneyim Paylaşımı (10 dk)

Atölyenin son bölümünü değerlendirme kısmına ayırabilirsiniz. Katılımcı sayısına göre belirleyeceğiniz süre ve detayda çocuklar yaptıkları çalışmalarını aktarabilir. Çocuklara çalışmanın amacını yeniden hatırlatabilir ve değerlendirmelerini sorabilirsiniz.

- Bu çalışmayı güvenli alanlarımızı tanımlamak için yaptık. Sizce nasıl bir atölye çalışmasıydı, iyi vakit geçirdiniz mi?
- İyi ki bu atölyeye katılmışım, çünkü...
- Bu atölye hangi konularda farkındalık kazanmanızı sağladı?

Atölye 3: Yürüyüş

90 Dakika

Mahalle

Harita çıkışı, kontrol listesi çıktısı, kalem, kağıt altlıkları

Atölyeye başlamadan önce eğitmen grubuyla hazırlık yapın:

- Çocukların güvenli alan haritalama çalışmasında değerlendirmelerinin yoğunlaştığı alanlar nerelerdi?
- Daha önce güvenli alan çalışmasında analiz ettiğiniz yerlerle örtüşüyor mu?
- Sizin mahalleye ilişkin gözlemlerinizle çocukların deneyimlerinin ortaklaştığı ya da farklılaştığı durumlar var mı?
- Çocukların bir önceki atölyede yaptıkları işaretlemelerinden yola çıkarak; oyun oynadıkları, sevdikleri ve kısmen sevdikleri yerleri baz alarak, 10-15 duraklık bir rota hazırlayın.
- Gezeceğiniz yerler konusunda ebeveynleri bilgilendirin. Çocukların yürüyüş günü mevsim koşullarına uygun ve rahat giyinmesini, yanlarında su bulundurmalarını söyleyin.
- Grupta engelli çocuklar varsa yürüyüşü onlar için kolaylaştıracak şekilde organize edin. Yeterli durma noktası koymak, bazen aileden bir kişinin ya da eğitmenin refakati engelli çocukların yürüyüş atölyesine katılmasını kolaylaştırır.
- Yürüyüş atölyesini 3 kişilik eğitmen grubuyla maksimum 10'ar kişilik gruplarla düzenleyebilirsiniz. Çocukların ihtiyaçlarına ve eğitmen sayısına göre sayıyı azaltabilirsiniz.

Çocuklara haritaları dağıtın. Kontrol listesi çıkışı eğitmenlerde bulunsun. Harita üzerinde topluluk merkezini işaretleyin. Çocuklara yürüyüş kurallarını aktararak ve çocukların onayını alarak ilk durağınza doğru yürümeye başlayın.

Yürüyüş kuralları:

- Trafik olan alanlarda koşmamak.
- Arkadaşımıza ve çalışmasına saygı göstermek, zarar vermemek.
- Topluluktan ayrılmamak.
- Eğitmenlerin yönlendirmelerine uymak.

DİKKAT! Eğer toplum merkezinde fotoğraf makineleriniz varsa, çocuklar telefon kullanıyorsa ya da bunlar için bütçe ayırıyorsanız, çocuklar gezdikleri yerlerin fotoğraflarını çekebilir. Her çocuğa bir telefon/fotoğraf makinesi verilemediği durumlarda 2 kişilik gruplar halinde çalışmalarını sağlayabilirsiniz. Yürüyüşün ilk yarısında her gruptan seçilen bir kişi kamerayı kullanabilir, yürüyüşün ikinci yarısında gruptaki diğer kişi kamerayı kullanabilir.

Rotanızda belirttiğiniz her durakta çocukların gözlemyapmasını teşvik edin. Kontrol listesindeki soruları çocuklara yönelterek görüşlerini sorabilirsiniz. Çocuklar değerlendirmelerini harita üzerine işaretleyebilir ve not alabilir.

DİKKAT! Rota dışında çocukların ilgisini ya da sizin ilginizi çeken yerler olabilir. Bu yerleri de rotanıza ekleyebilirsiniz. Merak, yürüyüş atölyelerinin en temel bileşenidir.

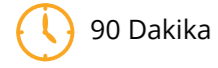
DİKKAT! Topluluk merkezimize en yakın alandaki afet toplanma alanını rotanıza eklemenizi, çocuklara afet toplanma alanlarını aktarmanızı ve birlikte değerlendirmenizi öneririz. Bunun yanı sıra depremden sonra başvurabilecekleri muhtarlık, sağlık ocağı, sosyal hizmet merkezi gibi alanlar yakınında bulunuyorsa, buraları da ziyaret edebilirsiniz.

Deneyim Paylaşımı (10 dk)

Atölyenin son bölümünü, değerlendirme kısmına ayırabilirsiniz. Çocuklara çalışmanın amacını yeniden hatırlatabilir ve değerlendirmelerini sorabilirsiniz.

- Bu atölye çalışmasını mahallemizdeki sorunları ve potansiyelleri yerinde tespit etmek için yaptık. Sizce nasıl bir atölye çalışmasıydı, iyi vakit geçirdiniz mi? Neler dikkatinizi çekti? Yol boyunca neler üzerine sohbet ettik?
- İyi ki bu atölyeye katılmışım, çünkü...
- Bu atölye hangi konularda farkındalık kazanmanızı sağladı?

Atölye 4: Tasarım

90 Dakika

Topluluk merkezi

Büyük kraft kağıtlar, kumaş parçaları, artık kutular gibi geri dönüştürülebilir malzemeler, renkli kalemler, boya, makas, yapıştırıcı

Bu atölye çalışmasında somut çözüm önerileriyle çocukların tasarım odaklı düşünme becerilerini geliştirmeleri ve kendi ihtiyaçlarını üç boyutlu tasarımlarla ifade etmeleri amaçlanıyor.

Tasarım atölyesine başlamadan önce:

- Yürüyüş atölyesini eğitmenler olarak değerlendirin. Sizin için nasıl bir deneyimdi? En çok zorlandığınız alanlar nerelerdi? Mahalleyi çocukların gözünden tanımak nasıldı? Sizin mahalleye ilişkin algınızla nasıl örtüşüyor ya da nasıl farklılaşıyor?
- Çocukların tespit ettiği sorunlar hangi temalarda ortaklaşıyor? (Erişilebilirlik, açık yeşil alanlar vb) Bu temalara göre tasarım grupları oluşturabilirsiniz.
- Eğer katılımcı sayısı 8'den az ise her çocuk kendi belirlediği tasarım problemi üzerinden çalışmasını geliştirebilir.
- Eğer katılımcı sayısı 8'den fazla ise temalara göre grup oluşturabilirsiniz. Kendi toplum merkezinizin tasarlandığı bir grup belirlemek, çocukların merkeze yönelik ihtiyaçlarını anlamanıza yardımcı olur.
- Eğer yürüyüş atölyesinde fotoğraf çektiyseniz fotoğrafların çıktılarını alıp kolaj olarak kullanabilirsiniz.
- Atölyede görme engelli çocuklar varsa çalışmayı betimleyin. Tasarım aşamasında ihtiyaç duyduğu müdahaleleri detaylandırmasını isteyin ve makette yer alan önerilerini betimleyerek aktarın.

Isınma Oyunu (10 dk)

Giriş (10 dk)

Atölye başlangıcında çocuklara yürüyüş atölyesinden akıllarında kalanları sorarak çalışmaya başlayabilirsiniz. Tüm atölye sürecini de bu aşamada değerlendirebilirsiniz.

Tasarım (50 dk)

Yönerge 1: Mahallemizde tespit ettiğimiz önerilere kendi çözüm önerilerimizi geliştireceğiz. Yanı sorunlu gördüğümüz alanları, önerilerimizle yeniden tasarlayacağız. Önce gruplarımızda gördüğümüz sorunları ve çözüm önerilerimizi tartışacağız. Sonra alanımızı kağıtlara

çizeceğiz. En sonda da çözüm önerilerimizi çizimler üzerine kutuları, kumaş parçalarını ve diğer malzemeleri kullanarak üç boyutlu hale getireceğiz. Yani maket yapacağız. Kağıdınızın köşesine adlarınızı ve ad vermek isterseniz grubunuzun adını yazabilirsiniz. Düşünün ve kağıdınızın köşesine yazın; neden bu alanı tasarlamak istiyorsunuz? Gördüğünüz sorunlar ne? Bu sorunlar nasıl çözülebilir?

DİKKAT! Masalarda dolaşarak fikir tartışmasını teşvik edebilir, çocukların daha önceki atölyelerde sorun ya da potansiyel olarak işaret ettiği şeyleri hatırlatabilirsiniz.

Yönerge 2: Yerleştireceğiniz şeylere karar verdiyseniz önünüzde bulunan kağıtlara tasarımınızın krokisini çizin. Ne nereye yerleşmeli bakın?

DİKKAT! Masalarda dolaşarak çocukların fikirlerini kağıtlara dökmesine yardımcı olabilirsiniz.

Yönerge 3: Krokilerimiz bittiğine göre artık elimizdeki malzemelerle maket yapabilir ve yeni tasarladığımız yerlerin neye benzeyeceğine dair bir çalışma yapabiliriz. Malzemeleri kullanarak tasarımlarınızı kağıt üzerinde canlandırın.

DİKKAT! Masalarda dolaşarak çocukların üç boyutlu nesne oluşturmalarına yardımcı olabilirsiniz.

DİKKAT! Bazen tasarım atölyelerinde çocuklar medyada gördükleri uygulaması güç bileşenleri istediklerini belirtebiliyor (kaydıraklı havuz, villa gibi). Bu durumlarda çalışmanın amacını, daha önceki atölye çalışmalarında gördükleri, tespit ettikleri şeyleri ve ihtiyaçlarını çocuklara hatırlatabilirsiniz.

Grup Sunumları (15 dk)

Her grup yaptığı çalışmayı diğer atölye katılımcılarına sunar. Atölye alanınızın büyüklüğüne göre üretilen çalışmalardan geçici bir sergi kurabilirsiniz. Çocuklar toplanarak çalışma yürütülen masaları gezebilir ve üretimleri arkadaşlarından dinleyebilir.

Kapanış Değerlendirmesi (5 dk)

- Bu çalışmayı yaşadığımız yerlere ilişkin kendi fikirlerimizi oluşturmak için yaptık. Sizce nasıl bir atölye çalışmasıydı, iyi vakit geçirdiniz mi?
- İyi ki bu atölyeye katılmışım, çünkü...
- Bu atölye hangi konularda farkındalık kazanmanızı sağladı?

- 4 atölyeyi birlikte düşündüğünüzde sizin için nasıl geçti? Ekleme istedikleriniz var mı?

4. Adım: Raporlama

 3 hafta Masabaşı Proje ekibi, topluluk merkezi yöneticileri

Projenin bu adıma kadar olan çıktıları topluluk merkezi yöneticilerine sunmak üzere raporlayın. Raporda aşağıdaki başlıkların öne çıkmasına dikkat edebilirsiniz.

- Çocuklara yönelik hangi ihtiyaçları tespit ettiniz?
- Kız çocukların kendilerini iyi ve güvende hissedebilecekleri, vakit geçirebilecekleri yeterli alanları var mı?
- Çocuklar mahallede vakitlerini nasıl geçiriyor? Desteklenebilecekleri alanlar var mı?
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve yaş ayrımcılığına yönelik deneyim paylaşımları yapıldı mı?
- Engellilik ve erişilebilirliğe ilişkin paylaşımlar yapıldı mı?
- Şiddetsizliğe ilişkin paylaşımlar yapıldı mı?

Rapor örneği incelemek için tıklayın.

Tasarım

1. Adım: Proje Hazırlama

Faaliyet 1: Stratejik Planlama

 4 hafta Proje ekibi ve örgüt yönetimi

Bu çalışma kapsamında elde ettiğiniz çıktıları stratejik planlarınıza dahil edebilirsiniz. Raporunuzu ve deneyimlerinizi kurumunuzla birlikte değerlendirin. Atölye çıktıları size mekân tasarımının ötesinde, faaliyet ve program planlama için de içgörü sağlayabilir. Elde ettiğiniz bulgular çerçevesinde erişilebilirlik atölyeleri, şiddetsizlik çalışmaları, ebeveyn buluşmaları planlanabilir.

Mahallede kız çocukların vakit geçireceği alanlar yoksa topluluk merkezini kız çocuklara yönelik bir alan olarak planlamak, boş zaman veya sohbet zamanları programlamak,

çocukların mekânla aidiyetini güçlendirmek bir çözüm olabilir.

Birlikte tartışın:

- Bulguları örgütünüzün amaçları doğrultusunda nasıl değerlendirebilirsiniz?
- Projelendirebileceğiniz çıktılar var mı?
- Mekân tasarımıyla birlikte savunuculuk yürütebileceğiniz alanlar var mı?

Faaliyet 2: Sorun Ölçekleme

 2 hafta Proje ekibi ve örgüt yönetimi

Çocuklarla birlikte tanımladığınız sorunların bazılarını kurum içinde çözebilirsiniz. Bazı ihtiyaçlar ortak alan düzenlemesiyle giderilebilirken bazıları için daha çok paydaşın duruma el atması gerekir. Elde ettiğiniz bulguları kategorize edin:

- Hangi ihtiyaçlar küçük mekânsal müdahalelerle giderilebilir?
- Hangi sorunlar için yerel kamu aktörlerinin (belediye gibi) harekete geçmesi gerekir?
- Hangi sorunlar kısa soluklu çalışmalarla çözümlenebilir?
- Hangi sorunlar için uzun dönemli ve çok paydaşlı süreçler tasarlanmalı?
- Hangi sorunlara örgütünüz bir cevap üretmez?

DİKKAT! Çalışmalarda kentsel dönüşüm gibi doğrudan müdahale edemeyeceğiniz sorun başlıkları ortaya çıkmış olabilir. Çocuklara yapabilirliklerinizi aktarabilir, bazı sorunlara neden müdahale edemediğinizi açıklayabilirsiniz.

DİKKAT! Aydınlatma eksiklikleri, kaldırım bozuklukları başta olmak üzere kentsel alanda çocukların güvenliğini tehdit eden unsurları yerel yönetimlere bildirebilir ve düzeltilmesini talep edebilirsiniz. Dilekçeleri çocuklarla birlikte yazıp, süreci birlikte takip edebilirsiniz.

2. Adım: Mekân Yaratma

Faaliyet 1: Uzmanlarla Bir Araya Gelme*

* Büyük ölçekli projeler için.

** Küçük ölçekli projeler için öneriler bir sonraki faaliyette yer alıyor.

Toplum merkezinde eklenti, yeni bir merkez, spor alanı, kamusal mekân vb düzenlemesi için tasarımcılarla çalışırken elde ettiğiniz bulguları kullanabilirsiniz.

Tasarım ilkeleri oluşturun:

- Tasarlanan alanda nasıl çalışmalar yapılacaktır?
- Tasarlanan alanı hangi yaş aralığında çocuklar kullanacak?
- Tasarlanan alanı kaç çocuğun kullanmasını hedefliyorsunuz?
- Tasarlanan alanda kız çocuklara yönelik hangi donanımlar bulunacaktır?
- Karma kullanım örgörüryorsanız kız çocukların mekânı daha etkin kullanması için ne-
re ihtiyaç var?
- Çocuklarla yaptığınız atölye çalışmasında öne çıkan mekânsal ihtiyaçlar neler? Bu
ihtiyaçlar tasarıma nasıl yansıtılacaktır?
- Ortak alanları kimler, ne zaman kullanacaktır?
- Tasarlanan alan çevreyle nasıl ilişki kuracaktır?
- Mekânın atık yönetim sistemi nasıl olacaktır?
- Tuvalet, soyunma odası, spor alanı gibi alanlar varsa bu alanlar nasıl kullanılacaktır?
Kullanılırken hangi hassasiyetlere dikkat edilecektir?

Bu ve buna benzer sorularla tasarım ilkelerinizi belirleyebilir, çalışmalar sırasında tespit ettiğiniz ihtiyaçlarla ilkelerinizi oluşturabilirsiniz.

Güvenli alan çalışmasında kullandığınız kontrol listelerini ve sonuçlarını, çocuklarla yaptığınız çalışmalarını, atölyelerde ortaya çıkan tasarımları uzmanlarla paylaşın. Mekânsal tasarım sürecinde hangi fikirleri ne derece değerlendirebileceğinizi görüşün.

DİKKAT! Tasarım sürecinin aşamalarını düzenli olarak çocuklarla paylaşın, fikirlerinin değerlendirildiğini bildirdiğinizde çocuk katılımını hayata geçirmiş olursunuz. Mekân tasarımı için hazırlanan eskizleri, maketleri, görsel çalışmalarını toplum merkezinde düzenli aralıklarla sergileyebilir, çocuklarla üzerine konuşabilirsiniz.

DİKKAT! Tasarım sürecinde kapsayıcı bir mekân yaratmak için güvenlik, erişilebilirlik standartlarını araştırmalı ve bu standartların uygulama adımlarını takip etmelisiniz. Mekânın fiziksel güvenlik kontrolleri için mutlaka bağımsız bir denetçiden hizmet alın.

DİKKAT! Tasarım ve inşaa sürecinde tedarikçilerinizi seçerken kız çocuk odaklı tasarım kurumsal politika metninizden yararlanın.

Faaliyet 2: Mekân Düzenleme*

* Küçük ölçekli projeler için.

Mekânları kız çocuk odaklı düzenlemek için illa büyük inşaat projeleri geliştirmemiz gerekmiyor. Kullandığınız mekânlarda küçük düzenlemeler yaparak büyük fark yaratabilirsiniz.

- Tuvaletlere kız çocukların kullanabileceği menstrüel hijyen malzemeleri ve bilgilendirici afişler yerleştirebilirsiniz.
- Merkezinizde bir odayı kız çocukların sessizce kitap okuyabileceği, dinlenebileceği bir alan olarak ayırabilirsiniz.
- Ortak alan kullanımı kurallarını çocuklarla birlikte belirleyebilirsiniz.
- Birlikte küçük saksılar, kasalar içinde kent bahçeciliği deneyebilirsiniz.

Faaliyet 2: Çocuklarla Mekân Düzenleme

Bitki dikme, boyama ya da iç mekân yerleştirmesi gibi çocuklara zarar vermeyecek düzenlemeleri gerekli güvenlik tedbirlerini alarak çocuklarla birlikte gerçekleştirebilirsiniz. Mekân düzenlemesine katılmak çocukların mekâna dair aidiyetlerini güçlendirir.

Faaliyet 3: Pilotlama

Mekânın ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını anlamanın en güzel yolu pilot uygulama yapmaktır. Hem büyük ölçekli hem de küçük ölçekli projelerde yarattığınız mekânı, güvenli aşamalarda çocuklarla birlikte deneyimleyin. Haftalık gözlemler yapın. İhtiyacınıza göre kullanım ve işlev değişimleri yapın. Mekânı birlikte sahiplenin ve sizin kılın!

Bu rehberi hazırlarken aşağıdaki kaynaklardan faydalandık.

<https://www.proximityofcare.com/>

<https://hercity.unhabitat.org/>

<https://crc15.org/>

Chiara Martinuzzi, Christelle Lahoud, Public Space Site-Specific Assessment: Guidelines to Achieve Quality Public Spaces at Neighbourhood Level, United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), 2020.

Elin Andersdotter Fabre, Tove Julin, Christelle Lahoud, Chiara Martinuzzi, HerCity: A guide for cities to sustainable and inclusive urban planning and design together with girls, United Nations Human Settlements Programme & Global Utmaning, 2021.

Grosvenor Britain and Ireland, TCPA, ZCD Architects, Sport England, Youth Engagement Toolkit, Voice Opportunity Power, 2021.

LSE Cities, Seen and Heard Volume 1-4 Worksop Booklet, London Borough of Culture, 2020.

Roger, Hart vd., The Article 15 Project, Children's Environment Research Group, 2018.

Kent 95 Başlangıç Kiti: Harekete Geçiren Fikirler, Bernard van Leer Foundation, 2018.

Susannah Walker, Imogen Clark, Make Space for Girls: The Research Background, 2023.

SUNA'NIN KIZLARI

www.sunaninkizlari.org

 /Sunanın-Kızları

 /sunaninkizlari

 /sunaninkizlari

 /sunaninkizlari

 Suna'nın Kızları